

Tema 7: Ljudska sloboda

Crkva smatra da je sloboda izuzetan znak Božje slike u čovjeku. Sudjelovanje ljudi u božanskom blaženstvu tako je veliko dobro i toliko željeno od božanske ljubavi, da je Bog bio spreman riskirati kada je čovjeka obdario slobodom. U moralnom smislu, sloboda nije toliko prirodno karakteristika čovjeka koliko borba, plod obrazovanja, moralnih vrlina i Božje milosti.

7.12.2023.

Članak poslušajte [ovdje](#).

Bog je čovjeka stvorio slobodnim

Sveto pismo nam govori da je Bog stvorio čovjeka kao slobodno biće. »On je bio taj koji je u početku stvorio čovjeka i prepustio ga vlastitoj volji. Ako hoćeš, čuvat ćeš zapovijedi, da ostaneš vjeran njegovoj volji. Pred tebe je stavio vatru i vodu, gdje god hoćeš možeš uroniti svoju ruku. Pred ljudima je život i smrt, i svakome će se dati ono što sam odabere«^[1].

Crkva smatra da je sloboda »izuzetan znak Božje slike u čovjeku«^[2]. A ujedno nas poučava zašto i s kojim ciljem nam je dana sloboda: »Bog je naime htio čovjeka dati u ruke vlastite odluke tako da sam od sebe traži svoga Stvoritelja i da slobodno

prijanjajući uza nj dođe do potpuna i blažena savršenstva«^[3]. Stvarajući čovjeka na svoju sliku i priliku, Bog ostvaruje svoj naum da stvori bića koja su sposobna sudjelovati u njegovom vlastitom božanskom životu i stupiti u zajedništvo s njim.

Da bi čovjek mogao slobodno prionuti uz Boga, kako kaže konstitucija *Gaudium et spes*, potrebno je da čovjek bude slobodan, to jest sposoban spoznati i samostalno se odlučiti za dobro. To u čovjeku, koji je ograničeno i pogrešivo biće, povlači za sobom tužnu mogućnost da zloupotrijebi slobodu koju mu je Bog dao, zaniječe dobro i odluči se za zlo. Ali kad ne bi bio istinski slobodan, čovjek ne bi mogao sudjelovati u Božjoj sreći, koja se sastoji u poznavanju i ljubavi prema Vrhovnom dobru koje je sam Bog. Zvijezde slijede točno zakone koje im je Bog dao, ali ne mogu spoznati i voljeti, pa stoga ne mogu

sudjelovati u Božjoj sreći. Kao što piše sveti Josemaría, »samo mi ljudi - ovdje ne govorim o anđelima - sjedinjujemo se sa Stvoriteljem korištenjem naše slobode«^[4].

Sudjelovanje ljudi u božanskom blaženstvu tako je veliko dobro i toliko željeno od božanske ljubavi, da je Bog bio spreman riskirati kada je čovjeka obdario slobodom. Da bismo sve ovo bolje razumjeli, sada ćemo razmotriti različita značenja u kojima se govori o slobodi, bit slobode, a zatim slobodu gledanu sa stajališta povijesti spasenja.

2. Dimenzije ljudske slobode

Ljudska sloboda ima nekoliko dimenzija. *Sloboda od prisile* je ona koju uživa osoba koja može činiti u svijetu ono što je odlučila učiniti, a da joj drugi to ne nameću ili je u tome sprječavaju. Sloboda se općenito na ovaj način shvaća u području prava i politike pa tako

govorimo o slobodi izražavanja, slobodi okupljanja itd., što znači da nitko ne može legitimno spriječiti osobu da izrazi svoje misli ili da se sastaje s kim ona želi, uvijek unutar granica utvrđenih zakonom. Ta sloboda je primjerice uskraćena zatvorenicima ili ratnim zarobljenicima.

Sloboda izbora ili *psihička sloboda* znači odsutnost unutarnje nužnosti izbora jedne ili druge stvari. Nije riječ više o mogućnosti *djelovanja*, već o mogućnosti autonomnog *odlučivanja*, na koje ne utječe unutarnji determinizam, to jest, unutarnja sila koja nije u skladu s našom voljom i koja vodi nužnom odabiru jedne stvari, sprječavajući odabir drugih mogućih alternativa. Psihička sloboda je sposobnost samoodređenja. Određene akutne psihičke bolesti, neki lijekovi ili stanje velike uznemirenosti (u slučaju požara, na primjer) mogu nas

potpuno ili djelomično lišiti psihičke slobode.

Moralna sloboda je sloboda koju uživa osoba koja ne robuje lošim strastima, porocima ili grijehu. U ovom smisli, sloboda nije toliko prirodna karakteristika osobe koliko borba, plod obrazovanja, moralnih vrlina koje posjedujemo i Božje milosti. Sveto pismo i Učiteljstvo Crkve često govore o slobodi u tom smislu, govoreći da nas Krist oslobađa.

3. Suština slobode

U tri dimenzije koje smo upravo objasnili, sloboda se pojavljuje kao poricanje nečega. Sloboda poriče postojanje vanjskih zapreka za djelovanje, unutarnjih uvjeta za odabir i moralnih zapreka za njezino ispravno korištenje. Odsutnost tih zapreka, uvjeta i prepreka je uvjet da čovjek bude slobodan, ali ne očituje pozitivnu bit slobode. Bog je

slobodan, a njegova sloboda ne može biti poricanje vanjske ili unutarnje uvjetovanosti koju on niti ima niti može imati. Sloboda se mora sastojati od nečeg drugog osim pukog odsustva određujućih uvjeta.

Doista, bit slobode (ono što se nužno mora dati da bi slobode bilo) i njezin vlastiti čin jest autonomno prijanjanje uz dobro, odnosno ljubav prema dobru, što je čin par excellence slobode. Sloboda i ljubav su ujedinjene: nema prave ljubavi koja nije besplatna, niti prave slobode koja se ne ostvaruje kao ljubav prema nečemu ili nekome. Božja, Kristova i ljudska sloboda izražava se kao prepoznavanje i ljubav prema dobru kao takvom, samo zato što je ono dobro.

Autonomna privrženost dobru, mnogo više od mogućnosti izbora između raznih alternativa, izražava bit slobode. Za dobru majku, ne

voljeti svoje dijete ne predstavlja se kao moguća alternativa, ali to ne znači da voljeti svoje dijete više nije slobodan izbor. Ni žrtva koju ta ljubav podrazumijeva ne umanjuje njezinu slobodu. Ovako je to objasnio sveti Josemaría: »Gledajte, kada se majka žrtvuje iz ljubavi prema svojoj djeci, ona je izabrala i, prema mjeri te ljubavi, će se očitovati i njezina sloboda. Ako je ta ljubav velika, sloboda će se pokazati plodnom, a dobro djece proizlazi iz te blažene slobode, koja pretpostavlja predanje, i dolazi iz tog blagoslovljenog predanja, koje je upravo sloboda«^[5].

Požrtvovnost i predanost onome što volimo izraz su slobode, jer su to požrtvovnost i predanost koji se rađaju iz ljubavi, a ljubav ne može biti neslobodna. U molitvi u maslinskom vrtu Kristu je bilo jako teško nositi ljudske grijehе i suočiti se sa svojom otkupiteljskom mukom, ali Krist se slobodno odrekao svog

života: »Zbog toga me i ljubi Otac što polažem život svoj da ga opet uzmem. *Nitko mi ga ne oduzima, nego ja ga sam od sebe polažem.*«^[6]. Osim toga, sklonost zlu zbog istočnog grijeha u nama može otežati slobodno pristajanje uz dobro. Kao što je rekao sveti Josemaría, »oprečnost između slobode i predanja nedvosmislen je znak da je ljubav nepotpuna, budući da sloboda prebiva u njoj^[7].« Kad ne bi bilo autonomne privrženosti dobru koje zahtijeva žrtvu, kad se dobro koje uključuje žrtvu ne bi voljelo istinski, tada bi postojala suprotnost između slobode i predanosti koju to dobro uključuje. »Želio bih to da se to ureže duboko u svačije srce: sloboda i predanost ne proturječe jedna drugoj; međusobno se nadopunjavaju. Sloboda se može dati samo iz ljubavi; Drugu vrstu slobode ne mogu pojmiti. Ne radi se tu o igri riječi, više-manje pogođenoj. U dobrovoljnom predanju, u svakom

trenutku te predanosti, sloboda obnavlja ljubav, a obnavljati sebe znači biti neprestano mlad, velikodušan, sposoban za velike ideale i velike žrtve«^[8].

4. Sloboda s povijesno-spasenjskog gledišta

Sveto pismo promatra ljudsku slobodu iz perspektive povijesti spasenja. Zbog prvog pada, sloboda koju je čovjek primio od Boga bila je podvrgnuta ropstvu grijeha, iako nije bila potpuno pokvarena^[9]. Sveti Pavao jasno potvrđuje, posebno u Poslanici Rimljanima, da je grijeh koji je ušao u svijet kao rezultat Adamova grijeha jači od ljudske inteligencije i volje, pa čak i od Mojsijeva zakona koji je učio što činiti, ali nije dao snagu da to možemo uvijek činiti. Svaki od ljudskih grijeha je slobodan čin, inače ne bi bili grijesi, ali se sila grijeha očituje u tome da zapravo,

gledajući stvari u cjelini, ljudi, bez milosti Kristove, neće moći uvijek izbjegavajte grijeh jer je njihova inteligencija pomračena i njihova volja oslabljena. Po svome slavnom križu, naviještenom i pripremljenom u Starom zavjetu, »Svojim slavnim Križem Krist je postigao spasenje svih ljudi. Otkupio ih je od grijeha koji ih je držao u ropstvu.^[10]« Uz Kristovu milost, ljudi mogu izbjeći grijeh, kao što se vidi ne samo u životima kanoniziranih svetaca, već i u životima tolikih kršćana koji žive u milosti i izbjegavaju ozbiljne grijehe, a gotovo uvijek čak i namjerne lake grijehe. Surađujući s milošću koju Bog daje po Kristu, čovjek može uživati punu slobodu u moralnom smislu: »Za slobodu nas Krist oslobodi«^[11]. Mogućnost da čovjek zgriješi nije potakla Boga da mu oduzme slobodu. Čovjekova potreba da bude slobodan da bude sretan čini da Bog ozbiljno shvaća ljudsku slobodu i posljedice koje naša

slobodna djela imaju u vremenu^[12]. Način na koji je otkupljenje izvršeno Kristovom krvlju^[13] potvrđuje Božju vrijednost i poštovanje ljudske slobode. Naša sloboda je istinska sloboda, njezino korištenje ima veliku vrijednost, pozitivnu ili negativnu, i podrazumijeva odgovornost.

5. Sloboda i moralno dobro

Kao što je rečeno, sloboda je usmjerena na moralno dobro tako da njezino posjedovanje čini čovjeka sretnim. Da bi to dobro prepoznao i držao ga se, čovjeku na raspolaganju stoji moralni zakon, a to je sposobnost raspoznavanja dobra i zla u stvarnosti prema Božjim planovima koji su uvijek dobri. Drugi ljudski zakoni također vode dobru kada su u skladu s moralnim zakonom.

U svakom slučaju, ponekad neki smatraju da im je sloboda već

određena zakonom, kao da sloboda počinje tamo gdje zakon prestaje i obrnuto.

Stvarnost je da slobodno ponašanje usmjerava svaku osobu u skladu s njezinim znanjem o dobru i zlu: ona tako slobodno čini ono što zna da je dobro i slobodno izbjegava ono što smatra lošim. Moralni zakon je poput svjetla koje olakšava odabir dobra i izbjegavanje zla.

Iz tog razloga, ono što se protivi moralnom zakonu je grijeh, a ne sloboda. Zakon svakako ukazuje da je potrebno ukloniti želju da činimo grešna djela koju čovjek može iskusiti: želju za osvetom, nasiljem, krađom itd., ali ta moralna naznaka nije protivna slobodi, koja uvijek čovjeku ostavlja mogućnost da slobodno odabere dobro, niti podrazumijeva određenu prisilnu upotrebu slobode, koja nam uvijek ostavlja žalosnu mogućnost da

sagriješimo. »Činiti zlo nije oslobođenje, već ropstvo [...] Možda će netko reći da se ponašao u skladu sa svojim preferencijama, ali neće uspjeti izgovoriti glason istinske slobode: jer je postao rob onoga za što se odlučio , a odlučio se za najgore, za odsutnost Boga, i tu nema slobode«^[14]____.

Druga je stvar što *ljudski* zakoni i propisi, zbog općenitosti i jezgrovitosti izraza kojima su izraženi, ne moraju ni u jednom konkretnom slučaju biti vjeran pokazatelj onoga što odlučna osoba mora učiniti. Formirana osoba zna da u ovim specifičnim slučajevima mora učiniti ono za što sigurno zna da je dobro^[15]____. Ali nema slučaja u kojem je dobro činiti intrinzično loše radnje, odnosno zle radnje koje su zabranjene propisima prirodnog moralnog zakona ili božansko-pozitivnog zakona (preljub, namjerno ubojstvo itd.)^[16]____.

Kao što je prije rečeno, čovjek može zloupotrijebiti svoju slobodu, jer su i njegovo znanje i njegova volja pogrešivi. Ponekad moralna savjest griješi i smatra dobrim ono što je stvarno loše, ili lošim ono što nije stvarno loše. Zbog toga ispravno korištenje slobode i postupanje po vlastitoj savjesti nije uvijek isto, zbog moguće pogreške savjesti. Stoga je važno dobro je odgojiti, tako da je moguće izbjeći pogreške u prosudbi koje često čine ljudi koji su nedovoljno obrazovani ili, još više, oni koji imaju uvjerenja iskrivljena porokom, neznanjem ili površnošću.

6. Poštivanje slobode

Iz svega što je do sada rečeno može se zaključiti da je sloboda veliki dar Božji, da nosi sa sobom ogromnu osobnu odgovornost i da ljudi — ljudske, građanske i crkvene vlasti — ne smiju ograničavati iznad zakona i jasnih odredbi građanskog i

crkvenog društva. U tu svrhu sveti Josemaría je napisao: »Potrebno je voljeti slobodu. Izbjegavajte tu zloupotrebu koja kao da se pogoršava u današnje vrijeme - očita je i nastavlja se zapravo očitovati u nacijama diljem svijeta - koja otkriva želju, protivno zakonitoj neovisnosti ljudi, da se sve prisili da formiraju jedinstvenu skupinu u onome što je diskutabilno, da se stvore privremene doktrinarne dogme; i brani taj lažni kriterij pokušajima i propagandom skandalozne naravi i sadržaja, protiv onih koji imaju plemenitost ne pokoriti se [...]. Moramo braniti slobodu. Slobodu članova, ali čineći jedno mistično tijelo s Kristom, koji je glava, i s njegovim namjesnikom na zemlji«^[17].

Također međuljudski odnosi, izvan djelokruga ljudske vlasti, moraju biti vođeni poštovanjem slobode i razumijevanjem različitih gledišta. I taj isti stil mora biti stil kršćanskog

apostolata. »Volimo slobodu, prije svega, ljudi kojima nastojimo pomoći da se približe Gospodinu, u apostolatu prijateljstva i povjerenja, na koji nas sveti Josemaría poziva da ga činimo svjedočanstvom i riječima [...] Istinsko prijateljstvo podrazumijeva iskrenu međusobnu privrženost, što je istinska zaštita međusobne slobode i privatnosti«^[18].

Poštivanje slobode drugih ne znači da smatramo da je dobro sve što drugi ljudi čine slobodno. Ispravno korištenje slobode pretpostavlja znanje o tome što je dobro za svakoga. Predlaganje ili podučavanje drugih onome što je uistinu dobro nije napad na slobodu drugih. To što slobodna osoba predlaže drugoj jednako slobodnoj osobi istinu, obrazlažući razloge koji je podupiru, uvijek je dobro. Ono što ne treba činiti je nametanje istine fizičkim ili psihičkim nasiljem. Samo legitimna vlast može upotrijebiti prisilu u

slučajevima i na način predviđen poštenim zakonima.

Ángel Rodríguez Luño

Temeljna bibliografija

—*Katekizam Katoličke Crkve*, 1730-1748.

—sveti Josemaría, homilija *Sloboda, dar Božji*, u *Prijatelji Božji*, 23-38.

Preporučena bibliografija

—Fernando Ocáriz, *Pastoralno pismo*, 9-I-2018.

—E. Colom, A. Rodríguez Luño, *Elegidos en Cristo para ser santos. Curso de teología moral fundamental*, Palabra, Madrid 2000, str. 269-289.

Noviju verziju tog teksta možete
pronaći na [https://
www.eticaepolitica.net/
corsodimorale/Fundamental04.pdf](https://www.eticaepolitica.net/corsodimorale/Fundamental04.pdf)

^[1] Si15, 14-18. Vidjet također Dt 30,
15-19.

^[2] *Gaudium et spes*, br. 17; usp.
Katekizam, br. 1731

^[3] *Gaudium et spes*, br. 17

^[4] sveti Josemaría, *Prijatelji Božji*, br.
24.

^[5] sveti Josemaría, *Prijatelji Božji*, br.
30.

^[6] Iv 10, 17-18

^[7] sveti Josemaría, lipanj 1972., don
Javier citirao u *Carta 14-II-1997*, br.
15.

[8] sveti Josemaría, *Prijatelji Božji*, br. 31.

[9] *Katekizam*, br. 1739-1740.

[10] *Ibid.*, br. 1741.

[11] Ga 5, 1; usp. *Katekizam*, br. 1742.

[12] Kao što je prije rečeno, »Pred čovjekom je i život i smrt: što on više voli, to će mu se dati«(Si 15, 17).

[13] Usp. Ef 1, 7-8.

[14] sveti Josemaría, *Sloboda, dar Božji*, u *Prijatelji Božji*, br. 37.

[15] usp. sveti Toma Akvinski, *Summa Theologiae*, I-II, q. 96, a. 6 i II-II, q. 120.

[16] usp. Ivan Pavao II., *Veritatis splendor*, br. 76, 80, 81 i 82.

[17] sveti Josemaría, *Carta 9-I-1932*, br. 1-2, u svesku: Josemaría Escrivá de Balaguer, *Cartas I*, ed. crítica

preparada por L. Cano, Rialp, Madrid
2020.

[¹⁸] Fernando Ocáriz, *Carta pastoral 9-I-2018*, br. 14.

.....

pdf | document generated
automatically from [https://
dev.opusdei.org/hr-hr/article/tema-7-
ljudska-sloboda/](https://dev.opusdei.org/hr-hr/article/tema-7-ljudska-sloboda/) (7.08.2025.)